

ประเพณีสำคัญในเขตเมืองพระประแดง

ประเพณีสงกรานต์พระประแดง

วิถีชีวิตของชาวมอญ แต่เดิมนั้นชาวมอญพระประแดงเกือบจะทั้งหมดประกอบอาชีพทำนากันอยู่หลายแห่ง ไม่ว่าจะเป็นพระประแดง อำเภอบางพลี อำเภอมินบุรี และที่อื่นๆ แต่ปัจจุบันผืนนาในพระประแดง ได้กลายเป็นที่อยู่อาศัยจึงไม่มีการทำนาในถิ่นนี้อีกต่อไป มอญพระประแดงจะมี

บ้านพักของตนเองอยู่ ๒ แห่ง คือ พระประแดงแห่งหนึ่งกับท้องที่ที่ตนประกอบอาชีพอีกแห่งหนึ่ง เมื่อถึงฤดูทำนาก็จะพักอยู่ที่นั่นเมื่อเก็บเกี่ยวเสร็จแล้วจึงจะกลับมาพักที่บ้านพระประแดง ซึ่งจะอยู่ในช่วงปลายเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนพฤษภาคม อันมีเทศกาลสงกรานต์อยู่ในระหว่างนี้

จึงนับว่าเป็นโอกาสดีสำหรับชาวมอญที่จะได้ทำบุญสร้างกุศลและมีความหมายอย่างยิ่งสำหรับหนุ่มๆ สาวๆ ที่จะได้สนุกสนานกันหลังจากที่เหน็ดเหนื่อยจากการทำนามาเกือบทั้งปี

ประเพณีสงกรานต์พระประแดง เดิมเรียกว่า “สงกรานต์ปากลัด” ภาพโดยรวมๆ กันนับว่าคล้ายคลึงกับประเพณีสงกรานต์ทั่วไป แต่ที่เห็นว่าแตกต่างจากประเพณีสงกรานต์อื่นๆ คือการจัดงานสงกรานต์พระประแดงจะช้ากว่าวันสงกรานต์ปกติ ๑ อาทิตย์ ประเพณีสงกรานต์พระประแดงถือเป็นวันเทศกาลขึ้นปีใหม่ เป็นเทศกาลสำคัญของชาวไทยเชื้อสายมอญหรือที่เรียกว่าชาวไทยรามัญ ที่อาศัยอยู่ใน “เมืองนครเขื่อนขันธ์” หรือเมือง

พระประแดงในปัจจุบัน นับเป็นเวลาร้อยเก้าสิบปีเศษแล้วที่ชาวมอญได้มาพักพิงอาศัยอยู่ที่ปากลัด และสืบทอดประเพณีเก่าแก่ของชาวมอญเอาไว้ นั่นก็คือประเพณีสงกรานต์พระประแดง วันสงกรานต์ของชาวมอญนั้นมีการเตรียมกันมาตั้งแต่ต้นเดือนเมษายนโดยเริ่มด้วยการทำความสะอาดบ้านช่องเรือนชานตลอดจนใต้ถุนบ้านและบริเวณทั้งหมด มีการตระเตรียมเสื้อ ผ้าอาภรณ์ และการกวนขนมประเพณี เป็นเทศกาลที่

สนุกสนาน รวมประเพณีหลายๆอย่างเข้าด้วยกันมีการทำบุญทำทานสะเดาะเคราะห์ ตามแบบพุทธศาสนิกชนทั่วไป จะต่างกันก็ตรงที่สงกรานต์ของชาวมอญมีกิจกรรมหลากหลาย ในวันสงกรานต์จะเริ่มต้นด้วยการทำบุญทำทาน ในตอนเช้าตรู่อั่งข้าวสงกรานต์ลักษณะคล้ายข้าวแช่ของไทยตามวัดต่างๆและถวายข้าว

สงกรานต์ ต่อทำมหาสงกรานต์ที่ศาลเพียงตาหน้าบ้านตน “ฮอยสงกรานต์” ในตอนสายลูกหลานจะพากันไปรดน้ำขอพรจากผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือ ส่งขนมประเพณี “กวันฮะกอ” ให้ญาติพี่น้องในหมู่บ้านและต่างตำบล ตกเย็นบรรดาลูกหลานก็พากันนำดอกไม้ธูปเทียนน้ำอบน้ำปรุงไปไหว้อัฐิบรรพบุรุษตามวัด บ้างก็ไปสรงน้ำพระที่วัดโปรดเกศเชษฐาราม ตอนกลางคืนจะมีการเล่นส่บ้าตามหมู่บ้านต่างๆทั้งส่บ้าปอนและส่บ้าทอย การร้องเพลงทะเลยมอญกล่อมบ่อนส่บ้า ซึ่งแสดงถึงวิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายรามัญที่หนุ่มสาวจะได้มีโอกาสพบปะใกล้ชิด ในสายตาของญาติผู้ใหญ่และในวันท้ายของสงกรานต์ทุกหมู่บ้านจะร่วมใจกันจัดขบวนแห่นางสงกรานต์ สาวงามแต่ละหมู่บ้านที่ถูกเชิญด้วยพานหมาพลู สาวงามที่สวยที่สุดจะถูกคัดเลือกให้เป็นนางสงกรานต์ สาวงามอื่นก็จะเป็นนางประจำปี นางฟ้า

ตามลำดับไป ขบวนแห่รถบุปผชาติที่แต่ละหมู่บ้านร่วมกันจัดตกแต่งด้วยเอกลักษณ์ของสงกรานต์มอญสวยงามตระการตา ขบวนแห่ธงตะขาบหรือ “นู้” เพื่อบูชาพระพุทธเจ้า ขบวนแห่ธง - แห่ปลา ซึ่งเป็นความเชื่อของชาวมอญว่าเป็นการสะเดาะเคราะห์ให้แก่ตัวเอง ทำให้อายุยืนยาว โดยเคลื่อนขบวนแห่

ไปปล่อยนก - ปล่อยปลา ณ อารามหลวงวัดโปรดเกศเชษฐาราม สิ้นสุดด้วยประเพณีเล่นน้ำสงกรานต์

สานสัมพันธ์ระหว่างหนุ่มสาวที่มีโอกาสพบปะใกล้ชิดใน หมู่ญาติเพื่อนพ้องน้องพี่อย่างสนุกสนานสภาพเรียบร้อย สงกรานต์ พระประแดงจึงนับเป็นเทศกาลที่มีการทำบุญ หลากหลายนานาชนิดด้วยกลอุบายที่ซ่อนแฝงไว้ในแต่ละ กิจกรรม ซึ่งนับได้ว่าเป็นการทำบุญอย่างใหญ่ในรอบปีและยังเป็นเทศกาลของการพักผ่อนรวมญาติพี่น้องพบปะพูดคุยสืบ สานวัฒนธรรมทางภาษาและวัฒนธรรมการกินอาหารของชาว มอญ รวมไปถึงการสร้างสาธารณประโยชน์ เช่น ประเพณีค้ำ ตันโพธิ์ “กร๊าบฮนาม” ซึ่งถือว่าเป็นการค้าจุณศาสนาและ ประเพณีอีกหลายอย่างที่แฝงมากับงานประเพณีสงกรานต์ของชาวไทยเชื้อสายรามัญที่ สนุกสนานนี้ ซึ่งในวันสงกรานต์ได้จัดให้มีกิจกรรมมากมาย ดังนี้

กิจกรรมสงฆ์น้ำพระพุทธรูป

ในช่วงท้ายของสงกรานต์ชาวมอญใน พรประแดงก็จะมีประเพณีสงฆ์น้ำ พระพุทธรูป วัดที่มีพระพุทธรูปมากมาย และสวยงาม คือวัดโปรดเกศเชษฐาราม ในตอนเย็นหนุ่มสาวก็จะพากันนำน้ำอบไป รดน้ำ ขอพรผู้ใหญ่ การรดน้ำขอพรผู้ใหญ่ ชาวมอญถือว่าเป็นการให้ความเคารพนับถือ ผู้ใหญ่และเป็นการขอพรจากผู้ใหญ่ในช่วง เทศกาลสงกรานต์ เมื่อเสร็จสิ้นแล้วระหว่าง

เดินทางกลับบ้านก็จะมีหนุ่มในหมู่บ้านต่างๆออกมาเล่นสาดน้ำกับสาวๆด้วยกริยาทำที่ที่ สุขภาพ รดแต่พองามและคุยกันตามประสาหนุ่มสาวตลอดทางที่เดินกลับบ้าน แต่ในปัจจุบัน ประเพณีนี้ก็ค่อยๆหายไปหลังจากที่พระประแดงมีการสัญจรคับคั่งไปด้วยรถยนต์

กิจกรรมแห่ – แห่ปลา/ ปล่อยนก – ปล่อยปลา

การแห่ – แห่ปลา เกิดจาก ความเชื่อของชาวมอญที่ว่า การปล่อยนก ปล่อยปลา เป็นการสะเดาะเคราะห์ให้แก่ ตนเอง ทำให้มีอายุยืนยาวและเป็นประเพณี

หนึ่งในเทศกาลสงกรานต์ที่จัดพร้อมกับขบวนแห่นางสงกรานต์ในวันสุดท้ายของเทศกาลสงกรานต์พระประแดง (การแห่นกนั้น ได้นำมาผนวกเข้าในภายหลัง ด้วยเหตุผล

อย่างเดียวกัน) ซึ่งขวามอญยิดถือและปฏิบัติสืบต่อกันมาจนเป็นประเพณีแห่นก – แห่ปลา ในที่สุด เทศบาลเมืองพระประแดงพิจารณาเห็นว่าประเพณีแห่นก – แห่ปลา เป็นประเพณีที่ดีสมควรอนุรักษ์ไว้ จึงได้รับเป็นผู้สืบสานประเพณีนี้ โดยจัดให้มีขบวนแห่นก- แห่ปลา ในขบวนแห่นางสงกรานต์ทุกปีสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

กิจกรรมแห่นางสงกรานต์

สงกรานต์ในแต่ละปีลูกสาวของท้าวมหาสงกรานต์ ทั้ง ๗ คน ต้องสลับเปลี่ยนเวรกันในแต่ละปี เพื่อนำเอาเศียรของท้าวมหาสงกรานต์นำขบวนแห่รอบๆ เขาไกรลาสที่ประทับของพระอิศวร พอถึงวันที่ ๑๓ เมษายนของทุกปี ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า “วันสงกรานต์ลง” เทพีประจำปีก็ต้องตรวจดูว่าวันที่ ๑๓ เมษายนปีนี้เป็นวันอะไร เทพีประจำวันก็ต้องนำเศียรของบิดาเวียนรอบเขาไกรลาส ถ้าถึงเวรของเทพีผู้อื่นก็ต้องสับเปลี่ยนเทพีประจำวันนั้นๆ

เนื่องจากงานสงกรานต์พระประแดงมีประเพณีการปล่อยนก - ปล่อยปลา ในวันท้ายวันสงกรานต์ การแห่ปลาที่มีสาวๆ แต่งตัวกันอย่างสวยงาม นำปลากับนกมาแห่เป็นขบวน แต่เดิมชาวบ้านทรงคนองและชาวหมู่บ้านแซ่ได้จัดขึ้นก่อนคือหมู่บ้านแซ่ก็จะนำปลาไปปล่อยที่วัดทรงธรรมวรวิหาร ชาวหมู่บ้านทรงคนองก็จะนำปลาไปปล่อยที่วัดคันลัด ต่อมาภายหลังเทศบาลเมืองพระประแดงได้เล็งเห็นว่าควรจะอนุรักษ์ไว้จึงได้จัดขบวนแห่ปลาขึ้นโดยเชิญชาวรามัญจากหมู่บ้านต่างๆ ในเขตตำบลตลาดและตำบลใกล้เคียงมาร่วมขบวนด้วย

วิธีการเชิญสาวเข้าร่วมขบวนแห่นั้นแต่เดิมได้มอบให้ผู้ที่เป็นคนกว้างขวางรู้จักคนมากนำหมากพลูจิบใส่พานไปเชิญสาวตามหมู่บ้านต่างๆสาวใดเมื่อได้รับหมากพลูไปแล้วเขาก็จะ

มาร่วมเข้าขบวนเมื่อสาวมาพร้อมกันแล้วผู้ที่มีหน้าที่คัดเลือกสาวงามก็จะพิจารณาว่าผู้ใดสวยที่สุดก็ให้เป็นนางสงกรานต์ในปีนั้น ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๒๑ ได้จัดให้มีการประกวดนางสงกรานต์ขึ้นเป็นครั้งแรก และในปี พ.ศ. ๒๕๔๑ จึงจัดให้มีการประกวดหนุ่มลอยชายควบคู่กับการประกวดนางสงกรานต์

กิจกรรมการกวนกาละแม (กวันสะกอ)

เมื่อถึงเทศกาลประเพณีสงกรานต์ของชาวมอญปากลัด ชาวมอญจะทำความสะอาดบ้านเรือน แต่เนิ่นๆ และทำขนมที่มอญเรียกว่า “กวันสะกอ” แปลเป็นภาษาไทยว่า “ขนมกวน” ประกอบด้วย แป้งข้าวเหนียว น้ำตาล มะพร้าว กวนให้เข้ากันจนเหนียว คนไทยเรียกว่า กาละแม” คนมอญก็เรียก “กาละแม” เมื่อถึงวันสงกรานต์คนมอญจะนำอาหารไปทำบุญที่วัดตอน

เย็นจะพากันไปรดน้ำขอพรจากผู้ใหญ่และผู้ที่เราเคารพนับถือ บรรดาสาว ๆ ตามหมู่บ้านจะนำขนมกาละแมไปส่งตามญาติหรือผู้ที่เคารพนับถือในต่างตำบลและชอบที่จะไปส่งไกลบ้านตน (ซึ่งความจริง ทุกบ้านก็กวนกาละแมถือว่าเป็นโอกาสได้เยี่ยมเยียน พบปะกัน) ตอนเย็นจะพากันไป

สงฆ์น้ำพระที่พระอารามหลวงวัดโปรดเกศเชษฐาราม หมู่ๆที่คอยสาวๆอยู่จะพากันรดน้ำสาวๆเป็นที่สนุกสนาน เป็นโอกาสที่หนุ่มสาวจะพบกันได้ในงานสำคัญนี้ พอตกกลางคืนจะมีการเล่นส่ำรำมัญตามประเพณีตามหมู่บ้านของตน และการเล่นส่ำรำมัญนั้นแต่ละหมู่บ้านต่างก็จะมีขนม “กวันสะกอ” เตรียมไว้ให้รับประทานด้วย ปัจจุบันนี้ประเพณียังคงมีอยู่ ตามหมู่บ้านรามัญต่างๆ

กิจกรรมส่งข้าวสงกรานต์

การส่งข้าวสงกรานต์เป็นประเพณีที่คาดว่าจะได้รับอิทธิพลจากตำนานสงกรานต์ เมื่อตอนที่ท่านเศรษฐีนำเครื่องสังเวยไปบวงสรวงเทวดาที่ต้นไทรเพื่อขอบุตร

กรรมวิธีการหุงข้าวสงกรานต์ตามวิธีโบราณนั้นค่อนข้างจะละเอียดอ่อน เพราะข้าวที่จะนำมาใช้ ทำข้าวแช่ต้องคัดสรรตั้งแต่ข้าวเปลือกจากท้องนาที่ปลูกเอาไว้เอง ซึ่งจะต้องคัดเลือกกรองข้าวที่สวยจำนวน ๗ กำ นำข้าวเปลือกมานวด, ผัด ๗ ครั้ง จนเป็นข้าวที่ขาวสะอาดเพื่อเตรียมไว้สำหรับนำมาหุงเป็นข้าวสงกรานต์ การหุงก็ต้องข้าว ๗ ครั้ง เมื่อหุงเป็นข้าวสวยแล้วต้องขัดเมล็ดข้าวให้สะอาดสวยอีก ๗ ครั้ง นำไปนึ่ง ทิ้งข้าวให้เย็น แช่ในน้ำ

อบด้วยควันเทียน ดอกมะลิ ดอกขมิ้นาด ดอกกระดังงา จึงจะได้ข้าวแช่ที่ถูกต้องตามที่ปฏิบัติกันมาแต่โบราณ ปัจจุบันวิถีชีวิตของชาวมอญเปลี่ยนไปจากเดิม แต่ก็ยังมีผู้สืบทอดประเพณีหุงข้าวสงกรานต์อยู่ แต่ค่อนข้างน้อยมาก โดยเฉพาะในชุมชนบ้านแช่ยังมีอยู่จนถึงปัจจุบันนี้ การส่งข้าวสงกรานต์จะส่งก่อนรุ่งอรุณตามประเพณีการส่งข้าวสงกรานต์ บ้านที่ส่งข้าวสงกรานต์จะต้องสร้างศาลเพียงตาหน้าบ้านประดับด้วยธงสี พวงมะโหด (ใช้กระดาดตัดซ้อนเป็นพวง) ทางมะพร้าวทั้งสี่เสา ปลายทางมะพร้าวรวบให้เป็นมัดตามรูปอาหาร ที่ใส่ถาดถวายเป็นศาลมีถั่วเขียวคั่ว งาคั่ว หนากพลู กล้วย แดงโม

อาหารคาว ประกอบด้วยข้าวแช่ หมูฝอย ลูกกะปิคั่ว พริกหยวกสอดไส้หอมแดงสอดไส้ ปลาผัดหวาน หัวผักกาดหวาน ยำมะม่วง ยำส้มโอ

ส่วนอาหารหวาน เป็นถั่วดำต้มน้ำตาล

การส่งข้าวสงกรานต์จะต้องจัดใส่ถาดทั้งอาหารคาวหวาน ดอกไม้ธูปเทียนหรือจะใช้พวงมาลัยแทนดอกไม้ก็ได้จัดวางใส่ถาดให้เท่ากับวัดที่จะไปถวาย (วัดมี ๑๐ วัด) ๑ ชุด ประกอบไปด้วย ถาดใส่อาหาร ภาชนะใส่ข้าวแช่ตามลำดับ รวมทั้งหมด ๑๐ ชุด สำหรับชุดที่จะถวายท้าวมหาสงกรานต์นั้นผู้ที่ถวายจะต้องเป็นเจ้าของบ้าน ก่อนถวายต้องตั้งจิตอธิษฐานสวดคำถวายข้าวขอบุญบารมีให้มีความสุขเกิดสิ่งที่เป็นสิริมงคลกับครอบครัวและชุมชน

ตลอดไป แล้วจุดเทียนทั้ง ๔ มุม พรมน้ำอบที่ศาลเพียงตา เวลาที่จะถวายข้าวบนศาลเพียงตาคือเวลาประมาณ ๐๕.๓๐ – ๐๖.๓๐ น. ที่สำคัญจะต้องอัญเชิญนางสงกรานต์ที่มีชื่อในปีนั้นๆ ด้วย

ข้าวสงกรานต์ที่จัดไว้เจ้าของบ้านก็ต้องเชิญสาวๆ ในหมู่บ้านหรือชุมชนมาช่วยกันส่งข้าวสงกรานต์ไปยังวัดต่างๆ ทั้ง ๑๐ วัด เมื่อส่งข้าวสงกรานต์ที่วัดเรียบร้อยแล้ว ระหว่างเดินทางกลับก็จะมีหนุ่มๆ ถือน้ำ รดน้ำอย่างสุภาพตามอัธยาศัย พูดจาพาทีอย่างสุภาพเรียบร้อย เมื่อกลับมาถึงบ้านก็จะรับประทานอาหารร่วมกันโดยเฉพาะชุมชนบ้านแซะจะหุงข้าวสงกรานต์ทั้ง ๓ วัน คือ วันที่ ๑๓ – ๑๕ เมษายน โดยพร้อมเรียงกันเป็นประจำทุกปี

กิจกรรมการเล่นพื้นเมือง (สะบ้ารามัญ)

การเล่นสะบ้าชนิดนี้มีมาแต่ครั้งโบราณจนเป็นประเพณีอย่างหนึ่งของชาวไทยเชื้อสายมอญสะบ้าที่ชาวมอญเล่นมียู่ ๒ ชนิด คือ

สะบ้าบ่อน

เป็นกีฬาที่เล่นกันระหว่างหนุ่มสาว มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีมากกว่าแพ้ชนะ สถานที่เล่นจะเป็นใต้ถุนบ้านหรือลานหน้าบ้าน หมู่บ้านมอญในอำเภอพระประแดง ปัจจุบันมียู่ ๑๓ หมู่บ้าน แต่ละหมู่บ้านจะมีท่าเล่นที่แตกต่างกันไป ยกเว้นท่าแรกและท่าสุดท้ายที่จะเหมือนกันทุกหมู่บ้าน

สะบ้าทอย

เป็นสื่อบ้างอีกประเภทที่เล่นกันเองในหมู่บ้าน ซึ่งต้องใช้กำลังและฝีมือในการเล่น การทอยสื่อบ้างจึงถือเป็นการออกกำลังกายอย่างหนึ่ง ปัจจุบันจะเล่นกันเฉพาะที่วัดทรงธรรมวรวิหาร

ทะแยมมอญ

มอญเป็นชนชาติหนึ่งที่มีวัฒนธรรมทางดนตรีเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง เมื่อประมาณ ๓๐ ปีล่วงมาแล้ว ในเทศกาลสงกรานต์จะได้ยินเสียงเพลงทะแยมมอญเสมอ โดยเฉพาะตามบ่อนสื่อบ้าง แต่น่าเสียดายว่าไม่มีการบันทึกหรือถ่ายทอดไว้ให้คนรุ่นหลังสืบทอด ปัจจุบันวัฒนธรรมดังกล่าวจึงค่อยๆหายไปจากเมืองพระประแดง

การเล่นทะแยมมอญ เป็นร้อยกรองชนิดหนึ่งคล้ายกับกลอนรายของไทยประเภทเพลงเนื้อร้อง ใช้ภาษามอญ เป็นบทไหว้ครู ชมนกชมไม้ เกี้ยวพาราสี ให้ศีลให้พรสำหรับผู้ใหญ่ ฝ่ายชายใช้เพลงเจ๊กมั่ว ฝ่ายหญิงใช้เพลงโป๊ดแซ่ เครื่องดนตรีประกอบการแสดงมี ๕ ชนิด คือ ซอสามสาย (มอญ) จะเข้ ขลุ่ย เปิงมาง ฉิ่ง การแต่งกายชุดราชมอญ (ชาย ลอยชาย หญิงชุดมอญ)

ทะแยมมอญใช้ร้องในโอกาสอันเป็นมงคลเป็นการละเล่นพื้นเมืองของชาวไทยเชื้อสายราชมอญที่อาศัยอยู่ในเมืองพระประแดง (ชาวปากลัด) เป็นการร้องโต้ตอบกันในเชิงเกี้ยวพาราสี ระหว่างฝ่ายชายกับฝ่ายหญิง โดยมีการรำประกอบการเคลื่อนไหวของผู้รำเน้นหนักที่มือ และในวันทำวันสงกรานต์ก็จะมีแสดงทะแยมมอญร่วมในขบวนแห่ - แห่ปลา เป็นประจำทุกปีซึ่งปัจจุบันได้เลือนหายไปเป็นที่น่าเสียดายยิ่ง